

**TÜRKİYE'DE YAZILI BASINDA KADINLARIN SİYASAL TEMSİLİ:
03 KASIM 2002 VE 22 TEMMUZ 2007 GENEL SEÇİMLERİ**

Dr. Şadiye Deniz ^a

ÖZET

Kamusal alan/özel alan ayrımı temelinde meşrulaştırılan ataerkil söylem, kadınları özel alanın aktörü olarak tanımlarken, kamusal alanı ise erkeklere ayırmıştır. Tarihsel süreçte siyasal kuramcılar kadınları içermeyen eksik kamusal katılımı, çeşitli gerekçelerle meşrulaştırarak makbul bir durum gibi sunmuşlardır. Bu durum demokratik bir sistemde kadınların yurttaşlığı açısından bir sorunun varlığına işaret etmektedir.

Kadın hakları sorununun sadece yasal düzenlemelerden ibaret olmadığı aslında kültürel mekanizmalarla işletilen toplumsal bir olgu olduğu gerçeği ikinci dalga feminist hareketle birlikte ortaya çıkmıştır. Medyanın kadın siyaset ilişkisini ele alış biçimi de bu nedenle önem taşımaktadır. Medya toplumsal değişimi sağlamada önemli bir araçtır. Bu nedenle bu çalışma, 2002 ve 2007 genel seçimlerinde Cumhuriyet, Hürriyet, Zaman gazeteleri örneğinde yazılı basında kadının siyasal açıdan nasıl edildiğini incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Toplumsal cinsiyet, kadın, medya, siyaset, söylem analizi.*

POLITICAL REPRESENTATION OF WOMAN IN THE WRITTEN PRESS IN TURKEY: GENERAL ELECTIONS ON 03 NOVEMBER 2002 AND 22 JULY 2007

ABSTRACT

Patriarchal discourse, which was legitimized on the basis of the distinction between public sphere and private sphere, defined women as the actors of private sphere while reserving the public sphere only for men. In the historical process politic theorists presented public participation which do not include women as if ideal situation with a variety of legitimate reasons. This situation shows there is a problem on account of women citizenship in democratic system.

The second feminist movement shows that the problem of woman right is not only based on a legal system but also it is based on culturel attitudes. Therefore, media's attitude is important. Media is an important tool in the provision of social transformation. Therefore, this study aims to analyze how women-politics relationship represents on Cumhuriyet, Hurriyet and Zaman in general elections of 2002 and 2007.

Key Words: *Gender, women, media, policy, discourse analysis.*

^a Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, Genel Gazetecilik Anabilim Dalı, sadiye.deniz@ege.edu.tr, aysadiye@hotmail.com

I. GİRİŞ

Medyanın toplumsal hayat, siyaset, kültür ve zihinsel algılar üzerindeki etkisi ve önemi günümüzde farklı ideolojik görüşler tarafından kabul gören bir olgudur. Metinlerinde medyayı egemen ideolojinin yeniden üretildiği bir araç olarak gören eleştirel teori de, medyayı dördüncü kuvvet olarak niteleyip onu siyasetin zaten bir kurumu haline getiren liberal teori de tartışmalarını bu kabul temelinde yapmaktadır. Dolayısıyla medyanın bu gücü toplumsal yaşamımıza ilişkin her türlü algımızı etkilemeye muktedir görünmektedir. Bu nedenle medyada temsil edilme/edilmeme, eksik ya da yanlış temsil edilme birtakım toplumsal gruplar için olan algımızı etkilemekte, zamanla bu algı sıradanlaşıp, toplumsal bir gerçekliğe dönüşmektedir. Kadınların sosyal ve siyasal hayattaki ihmal edilmişleri, medyada da kendini göstermektedir. Türkiye kadın parlamenter oranı bakımından dünya sıralamasının oldukça gerilerinde yer almaktadır. Kadınların siyasal haklarını yetmişaltı yıl önce elde etmiş olmaları ve bugün hala kadınların siyasetteki eksik temsilinden söz ediyor olmamız sorunun sadece yasal düzenlemelerle ilintili olmadığını göstermektedir. İçselleştirilmiş erkek egemen toplumsal yapı ve kadının geleneksel rolleri bu geri kalmışlığı körüklemektedir. Bu içselleştirme, Türkiye'nin yaşadığı pek çok toplumsal değişim arasında kadınların erkekler karşısındaki ikincilliğinin değişmeyen bir şekilde kalmasına neden olmuştur.

Toplumsal gerçekliğimizin en önemli biçimlendiricilerinden biri olan medya, gündem oluşturma gücü sayesinde kadınların siyasetteki yerini nicel ve nitel olarak artırma imkânına sahiptir. Böyle bir artışın gözlenememesi, yazılı ve görsel basında kadın siyasetçilere yeterince yer verilmediğini ve siyasal yaşama katılımlarının teşvik edilmediğini ya da ataerkil ideolojiye uygun bağlamlarda temsil edildiğini göstermektedir. Hiç kuşkusuz, kadınların siyasetteki geri kalmışlığı ile ilgili sadece medyayı sorumlu tutmak doğru bir yaklaşım değildir ancak önemli bir etkisi olduğu yadsınmamalıdır. İletişim alanında yapılan pek çok çalışmada medya metinlerinin baskın söylemi kuran, üreten ve sürdüren özelliği dile getirilmektedir. Bu bağlamda bu çalışma, kadının yazılı basında siyasal açıdan yetersiz ve ataerkil ideoloji çerçevesinde temsil edildiği varsayımına dayanmakta ve 2002 ve 2007 genel seçimlerinde yazılı basında kadının siyasal açıdan nasıl temsil edildiğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

II. SİYASAL YAŞAMDA KADIN

Kadınların siyasal yaşamda eksik temsili sorunu, özünde eşitlikten uzaklaşmış bir demokrasi ve yurttaşlık sorununa işaret etmektedir. Yirminci yüzyılın ilk yarısı itibariyle tüm dünyada kadınlar yasal haklarını elde etmiş bulunuyorlardı. Yasal olarak erkeklerle eşit pozisyonda bulunmasına rağmen, bugün hala kadınların siyasetteki eksik katılımından söz ediyor olmamızın sebepleri nelerdir? Pippa Norris, kadınların yeterince temsil edilememesinin altında yatan nedenler olarak seçim yasalarını ve kültürel modernizasyonu görmektedir. Norris'e göre; "seçim yasaları, seçim sistemini, yasal cinsiyet kotalarını, kadınlar için ayrılmış koltuk sayısını, parti adaylarının ve seçicilerinin karşılaştıkları teşvik edici önlemleri gibi konuları içerir. Kültürel modernizasyon, evde, işte ve kamusal alanda cinsiyet eşitliğine yönelik geleneksel ya da eşitlikçi diğer tutumlarla özellikle politik lider olarak kadınların rollerine yönelik tutumlarla ilgilidir." (Norris, 2004: 182). Dolayısıyla kadın ve erkeğin eşit olarak politikaya katılamamalarının altında yatan pek çok siyasal, kültürel, sosyal ve ekonomik neden saymak mümkündür. Üstelik bu nedenler sadece gelişmemiş ülkeler için değil, bugün dünyanın pek çok gelişmiş ülkesinde kadınlar bu engellerle karşılaşmaktadır. Bunlar; gündelik hayata ilişkin sorumluluklar, aile ve kariyere

ayrılan zaman, parasal sorunlar, kadının ve erkeğin kamu ve aile hayatındaki rollerini belirleyen geleneksel önyargılar ve kalıp yargılardır (http://www.ipu.org/PDF/publications/womenplus5_en.pdf, 15.07.2008).

Kadınların işlevsel anlamda politikaya katılamamalarını kültürel unsurlara dayandıran bir başka çalışma ise Manon Tremblay'a aittir. Tremblay, demokrasinin birçok temsili biçiminin kadınları dışladığından söz etmektedir. Demokrasinin beşiği sayılan Antik Yunan'da demokrasi sıkı bir şekilde seçilmiş kişilere aitti, bu yurttaşlar Atina'da doğmuş erkeklerdi. Tremblay, kadın konusuyla ilgili yapılan çalışmalarda bahsedilen, kadının karar alma sürecini etkileyen faktörleri üç alanda gruplandırmaktadır: kültürel, ekonomik ve politik. Bu faktörler, kadının güce erişimini etkilemede kombine olmuş, üst üste geçmiş ve örtüşmüştür. İnanç, eğitim ve toplumsal cinsiyete dayalı roller parlamentodaki kadın oranını belirleyen temel kültürel faktörlerdir. Genellikle, kadının üniversite eğitime erişimi, eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri ve kadının parlamentoda yer almasıyla daha ilişkili görülmektedir (Tremblay, 2007: 533-536).

Türkiye açısından duruma baktığımızda ise; % 9.10'luk kadın milletvekili oranıyla dünyadaki gelişmiş ve gelişmemiş pek çok ülkenin gerisinde olduğu görülmektedir. Uluslararası Parlamenterler Birliğinin 2008 verilerine göre bu oran, İsveç'te % 47, Danimarka'da % 38, Finlandiya'da % 41,50, Almanya'da % 31,6, Fransa'da % 18,2'dir. Türkiye bu sıralamada, 188 ülke içerisinde 145. sırada yer almaktadır. Türkiye'nin altında yer alan ülkeler ise, demokratik gelişmişlik düzeyi bakımından Türkiye ile eş değer değildir. Bu oran, Türkiye'nin altında yer alan ülkelere göre İran İslam Cumhuriyetinde % 4,1, Nijerya'da % 7, Ürdün % 6,4, Arnavutluk'da % 7,1, Mısır'da % 1,8, Lübnan'da % 4,7, Bahreyn'de % 2,5 ve Yemen'de % 0,3'tür. (<http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>, 27.04. 2008) Türkiye'nin siyasi tarihinde meclisteki kadın parlamenter oranları şöyledir:

Tablo 1. Meclisteki Kadın Milletvekilleri (1935–2007)

Seçim Dönemleri	Kadın Vekil Sayısı		Parlamentodaki Kadın Vekil Oranı (%)
1935 – 1939	18		4.5
1939 -1943	15		3.7
1943 – 1946	16		3.7
1946 – 1950	9		1.9
1950- 1954	3		0.6
1954–1957	4		0.7
1957- 1960	7		1.1
1961–1965	Meclis	Senato	0.8
	3	2	
1965- 1969	8	3	1.8
1969–1973	5	3	1.3
1973 – 1977	6	3	1.5
1977 – 1980	4	3	1.4
1983 – 1986	12		2.93
1987 – 1991	6		1.34

1991 – 1995	8	1.77
1995- 1999	13	2.16
1999–2002	22	4.3
2002–2007	24	4.4
2007-	50	9.1

Kaynak: Ayşegül Yaraman, Türkiye’de Kadınların Siyasal Temsili, Bağlam Yayınları, İstanbul, 1999, s. 55-56, Türkel Minibaş, “Siyasal Partiler Yelpazesinde Kadının Konumu”, **Kadın Gerçeklikleri** ed. Necla Arat, Say Yayınları, İstanbul, 1996, s. 183, 184.

Tablodan da görüldüğü gibi, kadınların parlamentoda en yüksek oranla temsil edildiği dönem 2007 seçimleri ile olmuştur. Bu oran da arzulanan düzeyde bir artış olmamasına rağmen, olumlu bir gelişme olarak görmek mümkündür. 2007 seçimleri hariç tutulursa, en yüksek oranın kadınların ilk kez seçimlere katılmış olduğu 1935 seçimlerinde olması ilgi çekicidir. Bir başka ilgi çekici nokta, çok partili hayata geçilmesinin ardından kadın parlamenterlerin oranındaki düşüştür. Bu düşüş, sürekli askeri müdahalelerle kesintiye uğrayan Türkiye’nin siyasal gündeminin başka konularla yoğun bir şekilde meşgul olmasından kaynaklanmaktadır.

Yerel yönetimler açısından kadın temsilcilerin durumuna bakıldığında ise; 28 Mart 2004 yerel seçimleri itibarıyla toplam 3225 belediye başkanının sadece 18’nin kadın olduğu görülmektedir. Bu sayı tüm belediye başkanlarının % 0,56’sını oluşturmaktadır. Yani kadınlar yerel yönetimlerde belediye başkanı olarak yüzde bir oranında dahi temsil edilmemektedir. İl yönetimlerine bakıldığında ise, aynı eksik temsil yeniden ortaya çıkmaktadır. Toplum 3208 İl Genel Meclisi üyesinin 56’sı yani % 1,75’i kadındır. Avrupa’da ise kadın belediye başkanı ortalaması % 10,5’tir. Bu oran çeşitli ülkelerde % 5 ile % 17 arasında değişmektedir. Yerel meclislerdeki kadın temsilci oranları ise % 12 ile % 34 arasında değişmektedir. Avrupa ortalaması ise % 23,9’dur(Tuncer, 2006: 44-59).

Günümüzde kadın parlamenterler Cumhuriyet tarihinin en yüksek oranıyla temsil edilmesine rağmen, erkek parlamenterlere oranla oldukça geridedir. Kadınların siyasette geri planda kalmasını destekleyen ideolojik ve kültürel öğelerin yanında başka yapısal unsurlar da bu geri kalışın sürmesine neden olmaktadır. Siyasi partilerin kadınları seçilemeyecek yerlerden simgesel olarak aday göstermeleri, aynı zamanda parti içerisinde yetişmiş kadınlardan ziyade toplumda ön plana çıkmış kadınları kadrolarına almaları gibi pek çok sorun kadınların politikaya girmesinin önünü kapatmaktadır. Bunun yanında, eğitimdeki cinsiyet ayrımcılığına dayalı unsurlar, yeni yetişen nesillerin de geleneksel işbölümünü destekleyen ataerkil ideolojiyi benimsemesine neden olmaktadır. Bu sorunların yapısal bir takım reformlarla çözümlenmesi ve kadın siyasetçilerin artmasının sağlanması mümkündür. Ancak politikacıların, kadınları, partilerde kermes, toplantı düzenleyen, erkekleri parlamentoya göndermek için çalışan, anne-eş imajından farklı görmeleri durumunda mümkündür.

III. MEDYADA KADIN TEMSİLİNE GENEL BİR BAKIŞ

Medyada kadınların nasıl temsil edildiğine yönelik çalışmalar, “genel bir insan hakları söyleminin ardına gizlenmiş, gazetecilik açısından da meslek etiğinin temel kuralları ve en basit gazetecilik el kitabında bulunabilecek türden sözde-nesnellik ilkeleri gereği doğru haberin kadın-erkek ayrımı yapmayacağı”(Tanrıöver,

2007: 149) gerekçesiyle eleştirilmektedir. İnsan hakları gibi genel kavramların arkasına sığınmış eşitsizlik durumu, bu nesnellığın gitgide sorgulanmasına ve eleştirilmesine yol açmıştır. Medyanın kadını olumsuzlayan bakış açısının, daha çok sayıda kadının medya kuruluşlarında çalışmasıyla yok olacağı düşünülmüştür. Özellikle orta sınıf Amerikan kadınlarının güzel evlerin umutlu ev kadınları olarak temsil edilmişlerinin yıkıcı etkilerini ortadan kaldırmak için daha çok sayıda kadının ticari medyada çalışması gerekliliğini ileri sürmesinin üzerinden henüz on yıl geçmeden, ticari medyada çalışan kadın sayısında artış eğilimi belirmeye başlamıştı (Köker, 2007: 119). Bu artışın kadının medyadaki temsiline ilişkin ihlalleri yok edeceği yönündeki beklenti kısa sürmüştür. Zira yapılan çalışmalar sadece kadın olmanın, farkında olmanın yeterli koşulu olmadığını ortaya çıkarmıştır.

Kadınların medyada nasıl yer aldığıyla ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Mine Gencel Bek ve Mutlu Binark'ın yaptığı 'Medya ve Cinsiyetçilik' adlı çalışma, Türkiye'de kadının medyada, anne ve eş olarak kadın, cinsel nesne olarak kadın ve şiddet eyleminin nesnesi olarak kadın olmak üzere üç farklı kategoride sunulduğunu belirtmektedir (Bek&Binark, 2000: 4-12). Kadınlar medyada genellikle ya iyi eş/iyi anne gibi geleneksel rollerde, ya bedenleri ile arzulan cinsel bir nesne olarak, ya dayak yiyen, aldatılan, dövülen, tecavüze uğrayan mağdur/kurban kadınlar olarak temsil edilmektedir (Tanrıöver, 2007: 156-159, Belge, 2007: 200). Medyada kadınların nasıl temsil edildiğine ilişkin yapılan önemli çalışmalardan biri de Ayşe Saktanber'e aittir. Saktanber özellikle feminist hareketin gelişmeye başlamasından sonra medyanın kadın konusuna daha fazla yer ayırdığını söylemekte, ancak bu nicel artışın kadınların ikincil konumlarını dönüştürmede önemli bir etkisi olmadığını vurgulamaktadır. Çünkü kadınlar üzerine söylenen sözdeki çoğalma, kadınların bakışını değil, erkeklerin bakışını taşımaktadır. Bu bakış açısı ise medyada iki kadın tipini ortaya çıkarmaktadır. Birincisi, özellikle televizyonların kadın programları kadınları olarak fedakâr anne – sadık, iyi eş kurgusu ile ortaya çıkan kadınlardır. İkincisi ise, Saktanber'in serbest-müsait kadın dediği tiptir. Kadının cinselliğine odaklanan bu tip, ana hatlarıyla kadını pasif, kolayca el konulabilir, hükmedilebilir bir cinsel haz nesnesine dönüştürmektedir. Kadınlar medyanın çeşitli alanlarında kendi seyredilişlerini seyrederek, bir yandan da onlardan talep edilen ideal kadının ne olduğu gösterilir ve onlara kendini basın yayın alanında çalışan pek çok kadının da kurulmasına aracılık ettiği bu söylem, talep dışı kalmak istemeyen kadınlarca da benimsenerek, kemikleşip yaygınlaşmaktadır (Saktanber, 1995: 213). Kadınların siyasal anlamda basında temsilciliği ise özellikle 1980'lerden sonra feminist hareketin hız kazanmasıyla birlikte artmıştır. Bu bağlamda sol basında konu, insan hakları, demokrasi, eşitlik gibi bağlamlarda incelenirken, muhafazakâr basında ise tesettür konusu üzerinden tartışılmıştır.

IV. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Bu çalışmada, kadın ve siyaset ilişkisinin medyada nasıl temsil edildiği, örneklem olarak seçilen gazetelerde Van Dijk'in söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir. Van Dijk'in yöntemi iki temel çözümleme üzerine kurulmuştur. Makro yapı tematik ve şematik çözümleme olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Tematik çözümleme; "üst başlık, başlık, alt başlık, spot ve haber girişlerini incelemektedir. Buna göre başlık ve haber girişi, özetlemenin yanı sıra, metne giriş görevini de görür. Başlık, spot ve haber girişinden oluşan standart bir haberin incelenmesi, haberde genelden özele, en önemli bilginin önce verilmesinden, önemsiz ayrıntılara doğru bir hiyerarşi olduğunu gösterir. Öte yandan durum ve yorum bölümlerinden oluşan şematik çözümleme, van

Dijk'ın önem verdiği diğer makro çözümleme kategorisidir. Durum, haber olayı hakkındaki bilgileri içerir ve ana olayın ele alış biçimini değerlendirir. Bağlam ve arda alan bilgilerini içerebilir. Önceki olayların ifade edilmesiyle olayların anlaşılır olmasını kolaylaştırırken, arda alan bilgisinin olmaması olayın tipleştirilmesini sağlar. Sonuç, ana olayın sonuçlarının değerlendirilmesini içerirken, haber kaynakları ve olayın taraflarının sözlü tepkilerine yer verilen yorum bölümleri makro çözümlemenin son kısmını oluşturmaktadır” (Keskin, 2004: 392-393, Van Dijk, 2001: 354).

Mikro yapı sözcük seçimleri, söz diziminden oluşmaktadır. Van Dijk'a göre; söylem analizinin ilkeleri haber söz dizimi (sentaks), açılış ve kapanış söylemi, hikâyenin kurulması, haber başlıkları, haberin bütünsel anlatımı, söylemin konusu, haberin retorikliği yani haberin formüle edilmiş biçimi ve bağlamıyla oluşturulan ikna edici soyutlamaların toplumsal bağlama yerleştirilmesi ve kapanışla gerçekleştirilir (Bulut&Yaylagül, 2004: 126). Mikro yapı, söz dizimsel yapının, kelimeler arası bölgesel uyumun, kelime seçimlerinin ve haberin retorikliğinin çözümlenmesinden oluşmaktadır. Haberde kullanılan cümlelerin kısa veya uzun, basit veya bileşik ve etken veya edilgen cümle olmaları haberin ideolojik arka planı hakkında ipuçları vermektedir. Bölgesel uyum, ard arda gelen cümlelerin birbirleriyle ilişkilerini incelerken, kelime seçimleri ise, gazetenin ya da gazetecinin ana olaya yaklaştığı ideolojik perspektifi ortaya çıkarmaktadır. Son olarak haberin ikna edicilik özelliğini arttıran olayın taraf ve tanıklarının yorum ve sözel tepkilerinin yer aldığı alıntılar, olayın gerçekten olduğunun göstergesi olan fotoğraf ve haberin inandırıcılığını artıran grafik, rakam ve sayısal verilerden oluşan haber retorikliği haberin mikro yapısının öğelerini oluşturmaktadır (Van Dijk, 2001: 354, Van Dijk, 1988: 59-94).

Bu çalışmanın amacı; yazılı basında kadın-siyaset ilişkisinin hangi söylemsel yapılarla ve ideolojik arka planlarla oluşturduğunu ortaya çıkarmaktır. Çalışma gazete söylemlerinin kadınların siyasete katılmasına meşruluk/destek sağlayıp sağlamadığını ya da ataerkil ideoloji gibi bağlam dışı olan konuların haber yapılarına hâkim olup olmadığını araştırmayı planlamaktadır

Bu bağlamda çalışmanın varsayımları şunlardır: Birincisi; kadının yazılı basında siyasal açıdan yetersiz ve ataerkil ideoloji çerçevesinde temsil edildiği varsayımdır. Bir diğer varsayım; yazılı basında konuya ilişkin haberlerin ataerkil işbölümü, bir ideolojinin temsilcisi olmak gibi kadınların siyasal temsilciliği dışında kalan bağlamlarda verildiğidir. Bir diğer varsayım; kadınların siyasal/toplumsal alanda görünürlüğünü etkileyen ataerkil ideoloji ve zihniyet yapılarının değişmesinde yazılı basın söyleminin önemli bir etkisi olduğudur.

Araştırma, kadın haklarına, kadın milletvekillerine ve adaylara, kadının siyasal alanda yer almasıyla ilgili yasal düzenlemelere ilişkin haberleri, konu hakkında uzman görüşlerinin yer aldığı haberleri ve köşe yazılarını içermektedir. Araştırmada örneklem olarak kullanılan gazeteler ise, temelde üç farklı toplumsal görüşü ifade ettiği düşünülen Cumhuriyet, Hürriyet ve Zaman gazeteleridir. Araştırma, 03 Kasım 2002 ile 22 Temmuz 2007 genel seçimlerini kapsamaktadır. Taramalar genel seçimlerin 1 ay öncesinden başlatılmış, 1 hafta sonrasına kadar devam eden bir zaman diliminde gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda 2002 genel seçimleri için 03 Ekim – 10 Kasım 2002 tarihleri arasında 36 günlük bir süreçte incelemeler gerçekleştirilmiş, 108 gazete taranmıştır. 2007 genel seçimleri için ise 22 Haziran – 29 Temmuz 2007 tarihleri arasında 38 günlük bir süreçte incelenmiştir. Toplamda Cumhuriyet gazetesinden 72, Hürriyet'ten 72 ve Zaman'dan 72 olmak üzere 216 gazete sayısı taranmıştır.

V. BULGULAR ve YORUMLAR

a) 3 Kasım 2002 Genel Seçimleri

Çalışmada incelemek için örneklem olarak seçilen gazetelerden biri olan Cumhuriyet gazetesindeki haberler öncelikle makro bağlamda incelenmiştir. Makro çözümlemede; haberin ana başlığı, haber girişleri, ana olayın ele alınış biçimi, ardaan/bağlam bilgisi ve olay taraflarının değerlendirmeleri incelenmiştir.

Cumhuriyet gazetesi 2002 seçimlerinde 36 günlük bir süreçte incelenmiş ve gazetede konuya ilişkin 11 haberin yer aldığı görülmüştür. Bu haberlerin başlıkları şöyledir:

Haberler:

- *Liderler "erkekçe" konuşsaydı*, dergi, 6.10.2002.
- *Kadın Koalisyonu Girişimi: Parlamenta kadınları gönderin*, 17.10.2002.
- *İstanbul'daki Toplantı Bugün Başlıyor: Kadın parlamenterler barış için buluşuyor*, 17.10.2002.
- *Kadın Parlamenterler İşbirliği Konferansı: Uygarlık Düzeyi Kadının Konumuyla Bağlantılı*, 18.10.2002.
- *Seçimin kadınları*, 20.10.2002.
- *Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasıyla kadınların toplumdaki konumu güçlenecek*. 25.10.2002.
- *'Kadınlar Halk Fırkası'*, Dergi, 27.10.2002.
- *Meclis'teki üçüncü İnönü*, 9.11.2002.

Köşe Yazıları:

- *Aptes Bozan DEHAP adayı*, 21.10.2002.
- *Kadınlar ilk sırada*, 13.10.2002.
- *'Nasıl savaşıcağız'*, 20.10.2002.

Cumhuriyet gazetesinin haberlerinin ve köşe yazılarının başlıklarında hangi konuyu ön plana çıkardığı incelendiğinde şu temalar görülmüştür: Birinci grup haberler, daha fazla kadının parlamentoda yer almasına ilişkin talepler ve kadın adayların tanıtılmasına ilişkindir. Ör: *Parlamenta kadınları gönderin*, *Seçimin kadınları*, *Kadınlar ilk sırada*, *Meclis'teki üçüncü İnönü*, *Aptes Bozan DEHAP adayı*. İkinci grup haberler, var olan kadın parlamenterlerin ilgilendikleri konulara ilişkindir. Ör; *İstanbul'daki Toplantı Bugün Başlıyor: Kadın parlamenterler barış için buluşuyor*, *Kadın Parlamenterler İşbirliği Konferansı: Uygarlık*

Düzeği Kadının Konumuyla Bağlantılı. Üçüncü grup haberler ise, 'Kadınlar Halk Fırkası' başlıklı haberde olduğu gibi tarihsel arka plan vermeye yöneliktir.

Haber başlıklarında ve girişlerinde gazetelerin en çok ön plana çıkarmak istediği konular yer almaktadır. Bu bağlamda makro çözümlemenin ikinci adımı olarak haber girişleri incelenmiştir ancak çalışmanın sınırlılıkları göz önünde bulundurularak tüm haberlerin girişlerine yer verilmemiştir. Bu nedenle her temayı temsilen iki haber girişi ele alınmıştır. Birinci grup olarak nitelenen haberlerden; *Parlamentoya Kadınları Gönderin* başlıklı haberin girişi şöyledir: 'Kadın Koalisyonu Girişimi sözcüsü ve Türk Kadınlar Birliği Genel Başkanı avukat Sema Kendirci, kendi illerinde ve bölgelerinde ilk üç sıraya kadın aday koyan partilere oy vereceklerini söyledi. Türkiye'deki tüm kadınlara seslenen Kendirci, "Oylarımız, parlamentoya bir kadın taşıyın" dedi'. Gazete bu haber girişinde, kadın sorunlarına en fazla eğilecek grubun yine kadınlar olduğu temasını ön plana çıkarmıştır. Bu gruptaki diğer haberler kadın adayları tanıtmaya yöneliktir. Kadın adaylar tanıtılırken ön plana çıkarılan temalardan biri, erkeklerin gölgesinde siyaset ya da siyasetteki ikincilliğe ilişkindir. Bu duruma örnek oluşturan *Mecliste Üçüncü İnönü* başlıklı haberin girişi şöyledir: '2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün torunu, CHP Ankara Milletvekili Ayşe Gülsün Bilgehan, parlamenterlik görevi süresince sadece kadınlara değil, tüm yaşama yönelik projeler üreteceğini söyledi.' Bu haberde milletvekili adayından ziyade dedesi ön plana çıkarılmıştır.

İkinci grup haberler kadın politikacıların ilgilendikleri konulara ilişkindir. "İstanbul'daki Toplantı Bugün Başlıyor: Kadın parlamenterler barış için buluşuyor" başlıklı haberin girişi şöyledir: 'Türkiye ve komşu ülkelerin kadın parlamenterleri, bölgesel barışı yaşama geçirmek ve ülkeler arası işbirliğini arttırmak üzere 'Türkiye ve Komşuları-Kadın Parlamenterler Barış ve İşbirliği Konferansı'nda bir araya gelecek'. Bu temayla ilgili "Kadın Parlamenterler İşbirliği Konferansı: Uygarlık Düzeği Kadının Konumuyla Bağlantılı" başlıklı haberin girişi ise şöyledir: 'Türkiye'nin içinde bulunduğu coğrafyada barış ve işbirliğinin sağlanması için düzenlenen konferansın açılışı dün gece yapıldı. Adalet Bakanı Aysel Çelikel, kadının siyasette daha çok yer almasının dünya barışına daha fazla katkıda bulunacağını söyledi.' Diğer gazetelerde olmayan bu tema ile kadın politikacıların dünyadaki diğer önemli konulara ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri ön plana çıkarılmıştır. Kadın politikacılar, kadın sorunu dışında, dünya sorunlarına ilişkin görüşleriyle haberlerde yer bulmuştur.

Üçüncü tema ise; kadın-siyaset ilişkisinin tarihsel gelişimine yöneliktir. Bu konudaki tek haber "Kadınlar Halk Fırkası" başlığıyla çıkmıştır. Bu haberin girişi şöyledir: "Türkiye'de ilk Büyük Millet Meclisi'nin oluşturulduğu ama henüz Cumhuriyet'in ilan edilmediği günlerdi. Hak aramaya Meşrutiyet'le birlikte başlayan kadınlar Kurtuluş Savaşı'na katılmış olmanın gururunu taşıyorlardı. Kurulacak meclislerde ve hükümetlerde söz sahibi olmak istiyorlardı. Örgütlenmek için kollarını sıvadılar." Bu haber, kadınların sivil bir örgütlenme ile parti oluşturmalarının öyküsünü anlatmaktadır.

Makro analizin üçüncü boyutu olarak ana olayın ele alınış biçimi incelenmiştir. Bu bağlamda; Cumhuriyet gazetesinin, kadın-siyaset konusunu, eşitlik, toplumsal cinsiyet gibi düşünsel görüşler bağlamında ele aldığı ve kadın politikacıların ilgilendikleri konulara yer verdiği görülmüştür. Bu aynı zamanda söylem

analizinin dördüncü boyutunu oluşturan ardaan ve bağlam bilgisinin haberlerde sunulduğunu da göstermektedir. Özellikle 'Kadınlar Halk Fırkası' adıyla çıkan ve geniş bir yer ayrılan haberde, Türk toplumunda kadın hareketinin öncülüğünü üstlenmiş Nezihe Muhittin tanıtılmakta ve kadınların seçme ve seçilme hakkını elde etmek için verdikleri mücadele kurdukları Kadınlar Halk Fırkası bağlamında aktarılmaktadır. Makro çözümlemenin son aşaması olarak olay taraflarının değerlendirmelerine ise "Seçimin Kadınları" başlıklı haberde, milletvekilleriyle yapılan söyleşilerden oluşan bir yazı dizisinde yer verilmiştir. Gazete, kadın milletvekillerinin kadın sorunları dışında kalan dünya sorunları, barış gibi konulara ilişkin açıklamalarına geniş yer vermiştir.

Söylem analizinin ikinci aşamasını cümle yapısını, kelime seçimlerini ve retoriği içeren mikro inceleme oluşturur. Gazetenin cümle yapısı ve kelime seçimlerinde de kadın sorunlarına ve kadınların siyasal alan dışında kalmalarına yaptığı vurguya rastlanmaktadır. Retoriksel olarak Kadın Koalisyonu girişiminin ve Kadın Parlamenterler İşbirliği Konferansında daha fazla kadının parlamentoya gönderilmesine yönelik görüşlere yer vererek, haberin gücünü arttırmıştır.

Çalışmada incelemek için örneklem olarak seçilen gazetelerden bir diğeri olan Zaman gazetesinde 36 günlük bir süreçte, konuya ilişkin 9 haber çıktığı görülmüştür. Makro analiz bağlamında gazetenin konuya ilişkin haber başlıkları şöyledir:

Haberler:

- *DYP'li kadınlar sefertasiyla seçmen avına çıktı, 19.10.2002.*
- *AK Parti Kadın Kolları başkanından 'Cumhuriyeti yaşatalım' çağırısı, 29.10.2002.*
- *24 kadın vekilin 11'i İstanbul'dan, 5.11.2002.*
- *24 kadın vekil Meclis'e girdi, 5.11.2002.*
- *Siyasetin güçlü kadınları Meclis dışında kaldı, 6.11.2002.*
- *Kadınlar, kadın milletvekillerinin sorunlarına sahip çıkmasını istiyor, 6.11.2002.*
- *AK Parti'li kadınlar seçmene teşekkür etti, 7.11.2002.*
- *AK Parti kadın kollarından örnek kampanya, 10.11.2002.*

Köşe Yazıları:

- *Seçim ertesi İslam ve kadın, 10.11.2002.*

Gazetenin haber başlıklarında ön plana çıkardığı temalar, seçilen kadın milletvekillerini duyurmaya yönelik haberler, İslam ve kadın konularıdır. Gazetenin *24 kadın vekilin 11'i İstanbul'dan, 24 kadın vekil Meclis'e girdi, Siyasetin güçlü kadınları Meclis dışında kaldı* başlıklı haberleri bilgi vermeye yöneliktir. *AK Parti kadın*

kollarından örnek kampanya, AK Parti Kadın Kolları başkanından 'Cumhuriyeti yaşatalım' çağrısı, AK Parti'li kadınlar seçmene teşekkür etti başlıklı haberleri ise seçilen kadın milletvekillerini duyurmaya ve AKP'nin kadın kollarının yaptığı çalışmalar için bilgi vermeye yöneliktir. Gazete AKP'li kadın politikacılar dışında, sadece Doğru Yol Partili kadın politikacılarla ilgili haberlere yer vermiştir. Bu konular dışındaki tek konu, Elif Şafak'ın 'seçim ertesini İslam ve kadın' başlıklı köşe yazısıdır ve burada İslam'da kadın konusu tema olarak ön plana çıkarılmıştır.

Makro analizin ikinci aşaması olarak gazetenin haber girişleri incelenmiştir. 24 kadın vekilin 11'i İstanbul'dan başlıklı haberin girişi şöyledir: '3 Kasım erken genel seçimlerinde Meclis'e 24 kadın milletvekili girdi. Türkiye genelinde seçilen 24 kadın milletvekilinden 11'ini İstanbul seçerken, AKP İstanbul'dan 6 kadın adayı Meclis'e taşıdı. Seçimlerden ikinci parti olarak çıkan CHP, kadın milletvekili seçtirme kategorisinde de AK Parti'nin ardından 2. oldu.' Haber girişinden de görüldüğü gibi, gazetenin bu haberi bilgi vermeye yönelik olsa da, aslında Adalet ve Kalkınma Partisinin kadın ve politika konusuna ilişkin ilgisinin, diğer partilerden daha yüksek olduğu ön plana çıkarılmıştır. Bunun dışındaki haberler bilgi vermeye yöneliktir. Siyasetin güçlü kadınları Meclis dışında kaldı başlıklı haber şu girişle verilmektedir: "Uzun süre Türk siyasetinde adından söz ettiren kadın siyasetçiler, son seçimde Meclis'e giremedi. Partisi Meclis dışında kalan DYP Genel Başkanı Tansu Çiller liderlikten çekileceğini açıklarken, partileri barajı aşamayan ANAP'lı Işıl Saygın, SP'li Oya Akgönenç ve DSP'li Tayyibe Gülek Meclis dışında kaldı." Bu, siyasette değişen kadın yüzleri hakkında bilgilendirmeye dönük bir haberdur. Tematik olarak ön plana çıkan üçüncü konu İslam ve kadına ilişkindir. Elif Şafak'ın kaleme aldığı köşe yazısında Amerika'da İslam'ın kadına yaklaşımına duyulan önyargı vurgulanmaktadır.

Makro çözümlemenin üçüncü aşamasını oluşturan ana olayın ele alınış biçimi bakımından gazetenin haberleri incelendiğinde, gazetenin ana olayı bilgi vermeye dönük haberler ve ideolojik temalar çerçevesinde ele aldığı görülmektedir. Gazetenin haberlerinde, AKP'li ve DYP'li aday ve seçilmiş kadınlar ön plana çıkarılırken, kadın-siyaset ilişkisine dair düşünsel tartışmalara ve ardaan/bağlam bilgisine yer verilmemiştir. Olay taraflarının değerlendirmeleri bağlamında ise kadın milletvekillerinin görüşlerine rastlanmamıştır.

Mikro çözümleme bağlamında ise, gazetenin kelime seçimlerinde ve cümle yapılarında Adalet ve Kalkınma Partisine olumlu vurgu yaptığı haberlere rastlanmıştır. Örneğin; 24 Kadın Vekilin 11'i İstanbul'dan başlıklı bilgi vermeye dönük haberde şöyle denilmektedir: 'Seçimlerden ikinci parti olarak çıkan CHP, kadın milletvekili seçtirme kategorisinde de AK Parti'nin ardından 2. oldu.' Kadın milletvekili seçtirmek çağdaşlığı benimsemiş partilerde daha fazla karşılaşılan bir durumdur. Bu haber içerisinde, AKP'nin CHP'den daha fazla kadın milletvekili seçtirmiş olduğunun kıyaslama yoluyla vurgulanması, AKP'nin çağdaşlığına yapılan vurguyu göstermektedir. Aynı düşünce, AK Parti Kadın Kolları başkanından 'Cumhuriyeti yaşatalım' çağrısı başlıklı habere de yansımıştır. Burada da AKP'nin Cumhuriyete bağlılığı vurgulanmaktadır. Gazetenin kelime seçimleri de ideolojik duruşunu yansıtmaktadır. Gazete türban yerine başörtüsü kelimesini kullanmayı tercih etmiştir. Bu durum ideolojik bir tercihi yansıtmaktadır. Çünkü Cumhuriyet gazetesinde örtünme

türban olarak nitelenerek siyasi bir simge olduğuna dair bir vurgu yapılmıştı. Zaman gazetesinde ise başörtüsü olarak nitelenerek, siyasi olmayan geleneksel ve dini bir örtünme tarzından bahsedilmektedir. Gazetede bir akademisyen ve yazar olan Elif Şafak'ın görüşlerine yer verilmesine rağmen, Şafak'ın aynı zamanda gazetenin köşe yazarı olması nedeniyle, bunu retoriksel bir unsur olarak değerlendirmek mümkün değildir.

2002 seçimlerine ilişkin incelenen son gazete Hürriyet'dir. Hürriyet gazetesi, seçimlerden bir ay öncesi olan 3 Ekim 2002 tarihleri ile 10 Kasım 2002 tarihleri arasında taranmış, toplam 36 sayısı incelenmiştir. Gazetede konuya ilişkin olarak görülen 9 haberin başlıkları şöyledir:

Haberler:

- *Ben ülkemde kadınlara 60 koltuk ayırdım*, 15 Ekim 2002.
- *ÖDP'den 164 kadın aday*, 30 Ekim 2002.
- *26 kadın Meclis'te*, 04 Kasım 2002.
- *CHP'den 12 kadın vekil*, 4 Kasım 2002.
- *Kadın vekilleri türbansız*, 4 Kasım 2002.
- *Yeni Meclis'in Merve sorunu yok*, 5 Kasım 2002.
- *3. İnönü TBMM'de*, 8 Kasım 2002.
- *Meclis'te 3. İnönü*, 9 Kasım 2002
- *Kadın vekil sayısı çok az*, 9 Kasım 2002.

Haber başlıklarında ön plana çıkarılan temalar; *ÖDP'den 164 kadın aday*, *26 kadın Meclis'te*, *CHP'den 12 kadın vekil* başlıklarında olduğu gibi aday ve vekil olan kadınların duyurulması, *Kadın vekilleri türbansız*, *Yeni Meclis'in Merve sorunu yok* başlıklarında olduğu gibi türban konusu ve Meclis'te *3. İnönü*, *3. İnönü TBMM'de*, *Kadın vekil sayısı çok az* başlıklarında olduğu gibi kadınların siyasette eksik ya da ikincil olarak temsil edilmesine ilişkin konulardır.

Haber girişleri incelendiğinde de aynı konuların vurgulandığı görülmektedir. ÖDP'den 164 aday başlıklı haberin girişinde, ÖDP'nin, 21 ilde birinci sırada olmak üzere toplam 164 kadını milletvekili adayı gösterdiğini belirtilmektedir. Türban konusunun ön plana çıkarıldığı haberlerin girişlerinde ise yeni seçilen kadın vekillerin türbansız olduğu vurgulanmaktadır. Kadınların siyasetteki ikincilliğine vurgu yapan haberlerden biri olan Meclis'te *3. İnönü* başlıklı haberin girişinde ise şöyle denilmektedir: *CHP Ankara milletvekili olarak Meclis'e giren, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk başbakanı İsmet İnönü'nün torunu Gülsün Bilgehan Toker, yeni dönem için Meclis'e kayıt yaptıran ilk kadın milletvekili oldu.*

Ana olayın ele alınış biçimi bakımından, gazetenin haberlerinde kadın ve siyaset konusuna ilişkin haberleri başörtüsü/türban bağlamında ele aldığı görülmüştür. Olayın tarafları olarak milletvekillerinin değerlendirmelerine de yer veren gazetenin haberlerinde ardaan bilgisine rastlanmamıştır.

Gazetenin haberleri mikro bağlamda incelendiğinde; kelime seçiminde Zaman gazetesinde kullanılan başörtüsü yerine Cumhuriyet gazetesindeki gibi türban sözcüğünü kullandığı görülmüştür. Gazete retorik olarak, *“Ben ülkemde kadınlara 60 koltuk ayırdım”* başlıklı haberde Pakistan Devlet başkanı Pervez Müşerref’in sözlerine yer verilmiştir.

2002 genel seçimlerinde gazetelerin kadın ve siyaset konusuna ilişkin haberleri nasıl sunduğu genel olarak değerlendirildiğinde; gazetelerin haberlerini kadın bağlamı çerçevesinde değil, sahip oldukları ideolojik tutumlar çerçevesinde ele aldıkları görülmüştür. Bu dönemdeki gazetelerde, kadınların siyasal alan dışında kalmasına ilişkin ardaan içeren düşünsel tartışmalar Cumhuriyet’te yer almış, Zaman ve Hürriyet’te böyle bir içeriğe rastlanmamıştır. Her gazetenin kendi ideolojisi çerçevesinden haberleri sunduğu görülmüştür. Cumhuriyet gazetesi türban kelimesini kullanıp, eleştirel haberler yaparken, Zaman gazetesi başörtüsü kelimesini kullanıp olumlayan haberler yapmıştır. Ayrıca Cumhuriyet gazetesinde AKP’li kadın politikacılar hakkında haber yer almazken, Zaman gazetesinde de CHP’li kadın politikacılara ilişkin haberler yer almamıştır. Hürriyet gazetesi ise her partiden vekilin sözlerine yer vermiştir. Bu durum, kadın siyasetçilerin, haberlerde ideolojik tutumlar için araçsallaştırıldıklarını göstermektedir.

b) 22 Temmuz 2007 Genel Seçimleri

22 Temmuz 2007 seçimlerine ilişkin olarak, 22 Haziran – 30 Temmuz 2007 tarihleri arasında toplam 114 gazete taranmıştır. Çalışmada incelemek için örneklem olarak seçilen gazetelerden biri olan Cumhuriyet gazetesinde 38 günlük bir süreçte konuya ilişkin 16 haberin çıktığı görülmüştür. Cumhuriyet gazetesinde makro yapının ilk basamağını oluşturan konuya ilişkin haber başlıkları şöyledir:

Haberler:

- *‘Güldal Mumcu: ‘Cumhuriyetin Mayası Tuttu’, 02.07.2007.*
- *CHP İstanbul Adayı Nur Serter, herkesin başı dik yaşamaya özlem duyduğunu söyledi, 07.07.2007.*
- *‘Kadın Özgürlüğünün Ölçüsü’, 12.07.2007.*
- *‘Türban Serbest Kalsın’, 12.07.2007.*
- *‘Kadınlar eşit temsil bekliyor’, 14. 07. 2007.*
- *‘CHP’nin tek başına iktidara yürüdüğünü söyleyen Prof. Dr. Arat’tan kadınlara çağrı: Kadınlar laikliğin siperidir.’, 14.07.2007.*
- *‘Partilerin ekonomi ve kadın politikalarını eleştiren iş kadınları yeni kurulacak kabinede eşit temsil bekliyor: Oylar farklı tavır aynı.’, 14.07.2007.*
- *‘Kadını çuvala sokan zihniyet’, Yorum yazısı-Burak ulusal, 17.07.2007.*

- *'CHP halkın umudu oldu: İstanbul 2. bölge adayı Tamaylıgil halk çareyi CHP de görüyor dedi.'*, 18.07.2007.
- *'Laiklik ortak paydamız'*, 19.07.2007.
- *'Medyayı ele geçirdiler: Meral Akşener: AKP İstanbul'da propaganda için 1 milyar dolar harcadı.'*, 21.07.2007.
- *'43 kadın TBMM'de'*, 23.07.2007.
- *'Tuncel Seçildi: Hapisten Meclise Giden Yol'*, 23.07.2007.
- *'Ka-der eşit sayıda bakan istedi.'*, 25.07.2007.
- *Hakkın verilmesi kâfi değil*, Dergi 26.08. 2007.

Köşe Yazıları:

- *'Siyasette bir felsefeci'*, 13.07.2007.

Başlıklarda tematik olarak öne çıkan unsur, türbana olumsuz yaklaşım, laiklik ve Cumhuriyetin temel değerlerine ise olumlu yaklaşım vurgusudur. Dönemin konjektürüne uygun olarak kadın ve siyaset haberleri, laik/anti-laik bağlamı içinden sunulmuştur. Siyasi ve toplumsal zeminlerdeki laik-anti laik ayrımı, gazetenin haber başlıklarına yansımıştır. *'Güldal Mumcu: 'Cumhuriyetin Mayası Tuttu', 'CHP'nin tek başına iktidara yürüdüğünü söyleyen Prof. Dr. Arat'tan kadınlara çağrı: Kadınlar laikliğin siperidir., 'Kadını çuvala sokan zihniyet', 'Laiklik ortak paydamız', 'Kadın Özgürlüğünün Ölçüsü', 'Hakkın verilmesi kâfi değil', 'Evet, bu kez ve mutlaka CHP'* başlıkları Cumhuriyet değerlerini ve laikliği olumlayan, türbanı olumsuz sunan haber başlıklarına örnektir. Başlıklarda bunun dışında kalan konular kadının eşit temsil edilmesine ve bilgi verilmesine ilişkindir.

Haber girişleri makro yapının bir diğer unsurunu oluşturmaktadır. Başlıkların Cumhuriyet değerlerine ve laikliğe yaptığı vurguyu haber girişlerinde de görmek mümkündür. Örneğin; *'Cumhuriyetin mayası tuttu'* başlıklı haberde Güldal Mumcu ile yapılan röportajın haberine ait giriş şöyledir: *'CHP'nin İzmir'de 1. sıradan aday gösterdiği, gazetemizin katledilen yazarı Uğur Mumcu'nun eşi Güldal Mumcu, İzmir'i Türkiye'nin olması gereken hali olarak tanımlıyor. CHP'nin Cumhuriyetin değerlerini en iyi koruyacak parti olduğunu belirten Mumcu Cumhuriyet mitinglerinde görüldü ki Cumhuriyetin mayası tutmuştur dedi.'* CHP'nin Cumhuriyet değerlerine yaptığı vurgu ön plana çıkarılmıştır. *'Kadını çuvala sokan zihniyet'* başlıklı yazının girişi ise şöyledir: *'İslam'da örtünmenin kökeni konusunda farklı görüşler var. Peki, örtünmenin kökeninin nereye dayandığı önemli mi? Örtünmenin kökeni her nereye dayanırsa dayansın şu bir gerçektir ki erkeğin dayatması sonucu kapanan kadın mutsuzdur ve erkeğinin "zincirsiz kölesi"dir. Kadının üstüne örtülen o kara örtü ruhunu karartır, sosyal yaşamla olan tüm bağlantılarını keser.'* Laiklik ortak paydamız başlıklı haberin girişi ise şöyledir: *'MHP'nin İstanbul 2. Bölge'deki milletvekili adayları gazetemizi ziyaret ederek partilerinin seçim çalışmaları ve projelerini anlattılar. Nazif Okumuş, laikliğin "ortak payda" olduğunu söyledi.* Haber başlıkları ve haber girişlerinin laiklik olgusu üzerinden kurulması, gazetenin en önem verdiği konuyu ve ideolojisini göstermesi bakımından önemlidir. Bu durum Cumhuriyet gazetesinin kadın konusunu kendi ideolojisi için araçsallaştırdığını göstermesi bakımından önemlidir.

Makro çözümlemenin diğer boyutları, ana olayın ele alınış biçimi, arda ve bağlam bilgisi ve olayın taraflarının değerlendirmeleridir. Gazetenin kadının siyasal temsilciliği ana olayını, türban nedeniyle kamusal alana dâhil olup olamaması çerçevesinden ele aldığını söylemek mümkündür. Bağlam ve arda olarak da

kadın haklarından ziyade laiklik kullanılmıştır. Olayın tarafı olarak akademisyen ve aday kadınların görüşlerine yer verilmiştir. Sonuç olarak ise, CHP'nin laikliğe ve Cumhuriyet değerlerine bağlılığı vurgulanmış ve kadınlardan CHP'yi desteklemeleri istenmiştir. Bu durum gazetenin kadın-politika ilişkisi ana olayın kendi ideolojik tutumları çerçevesinde araçsallaştırdığını ve hak, eşitlik gibi kavramlar bağlamında ele almadığını göstermektedir.

Cumhuriyet gazetesindeki haberler mikro bağlamda incelendiğinde ise; sözcük seçimlerinde ve cümle yapılarında da kadın konusunun laiklik zemininde işlendiği görülmüştür. *'Kadınlar laikliğin siperidir'* başlıklı haberde şöyle denilmektedir: *'Siyasallaştırılmış İslam'ın, Afganistan, İran gibi ülkelerde kadınlara neler yaşattığının görüldüğünü ifade eden Arat, "Cumhuriyetin bize kazandırdığı hakların yüzde birine sahip değiller. O yüzden kadınlar laiklik konusunda çok duyarlılar. O yüzden kadınlar laiklik için adeta bir kale, bir siper görevini de görüyorlar" diyerek laiklik ilkesi konusundaki hassasiyetini vurguladı.'*Haberin bu bölümü gazetenin konuyu laiklik bağlamında ele aldığını göstermesi bakımından önemlidir.

Gazetenin kelime seçimleri ideolojik arka plan bakımından ipuçları vermektedir. *'Cumhuriyetin mayası tuttu'* başlıklı haberde, Cumhuriyet mitinglerine katılanların Cumhuriyet değerlerine sıkı sıkıya bağlı insanlar oldukları vurgulanmaktadır. Yine aynı haberde gazete, Güldal Mumcu için; *'CHP'nin İzmir'deki vitrin adayı, gazetemizin katledilen yazarı Uğur Mumcu'nun eşi Güldal Mumcu.'* tanımını kullanmıştır. Gazetenin burada vitrin adayı ve Uğur Mumcu'nun eşi tamlamalarını kullanması, siyasette kadınların ikincilliğine ait düşüncenin devam ettiğini göstermesi bakımından ilgi çekicidir. *'Kadınlar laikliğin siperidir'* başlıklı haberde kullanılan siper kelimesi de, laikliğin kadın haklarının en önemli güvencesi olduğu, dolayısıyla en önemli savunucusunun yine kadınlar olması gerektiğine gönderme yapmaktadır. *'Kadını çuvala sokan zihniyet'* başlıklı yazıda ise İslam'ın kadını getirdiği konunun *'zincirsiz köle'* olarak tanımlanması da laikliğe yapılan vurguya bir diğer örnektir.

Mikro yapının bir diğer unsurunu, retorik oluşturmaktadır. Gazete, laikliği olumluyan, türbanı olumsuzlayan bakış açısını desteklemek için tarihten örnekler vermiş, uzman kişilerin görüşlerini almıştır. Gazete, laikliğin savunucusu olan CHP'yi iç grup (biz), AKP'yi ise dış grup (onlar) şeklinde almıştır. Gazetede CHP'li ve MHP'li kadın milletvekillerinin haberlerine yer verilmiştir. AKP'ye karşı olumsuz yaklaşım sık sık vurgulanmıştır. *'Oylar farklı, tavır aynı'* başlıklı haberde bu yaklaşım açıkça göze çarpmaktadır.

Cumhuriyet gazetesinin kadınların siyasal temsilciliği konusunu 2007 genel seçimlerinde nasıl işlediğine bakıldığında; gazetenin makro açıdan konuyu laiklik ve Cumhuriyet değerlerine bağlılık olarak ele aldığı görülmüştür. Gazete laiklik ve Cumhuriyet değerlerine yaptığı vurgu, bu değerlerin temsilcisi olan CHP'yi olumlarken, bunun karşısında gördüğü AKP'yi olumsuz sunması şeklinde gerçekleşmiştir.

İncelenen ikinci gazete olan Zaman'ın, 22 Haziran - 30 Temmuz tarihleri arasında 38 sayısı taranmıştır. Zaman gazetesinde konu ile ilgili yer alan haber başlıkları şöyledir:

Haberler:

- *Işıl Saygın: Eş ve koruma kontenjanından aday olanlara kızdı, 10 Temmuz 2007.*
- *Doğu ilk kez kadın vekillere teslim edilecek: Doğu Anadolu Bölgesi, çok partili dönemde ilk kez kadın milletvekilleri ile TBMM'de temsil edilecek, 23 Temmuz 2007.*
- *Doğu, ilk kez kadın vekillerle temsil edilecek, 24 Temmuz 2007.*
- *Denizli'nin ilk kadın milletvekili annesinin yanında tatil yapıyor, 27 Temmuz 2007.*

Köşe Yazıları:

- *Türk siyasetinde kadınlar*, 10 Temmuz 2007.
- *Kadın vekillerden ne bekliyoruz*, 24 Temmuz 2007.
- *'Eş durumundan fedakârlık'*, 29 Temmuz 2007.

Haber başlıkları incelendiğinde, genellikle bilgi vermeye dönük haberler görülmektedir. Haber başlıklarının bilgilendirme dışında öne çıkardığı tema, kadınların eşleri yerine aday olmalarını ve siyasetteki ikincilliklerini eleştiren görüşlerdir. Makro incelemenin diğer unsurunu oluşturan haber girişlerinde de kadınların ikincilliğine ilişkin eleştirilerin yer aldığını söylemek mümkündür. *Eş ve koruma kontenjanından aday olanlara kızdı* başlıklı haberin girişi şöyledir: *"Demokrat Parti'nin (DP) İzmir adayı Işıl Saygın, tepeden inmece siyaset anlayışına tepkili. "Milletvekilliği ayağa düşürüldü." diyor. Gürdal Mumcu'nun, CHP tarafından İzmir'de birinci sıradan aday gösterildiğini hatırlatırken, "Uğur Mumcu'nun karısı olmaktan başka ne özelliği var? İzmir'de hiç mi CHP'li kadın yok?" diye soruyor.*" Bu haber başlığında da görüldüğü gibi gazete, kadınların gerçek anlamda politikacı olmasına yönelik bir durumun ideallğine işaret etmektedir. Kadınların eşlerinin ya da akrabalarının yerine ve onların nüfuzunu kullanarak siyaset yapmaları eleştirilmektedir. Kadının siyasetteki ikincilliğine vurgu yapan *'Türk siyasetinde kadınlar'* başlıklı köşe yazısının girişi ise şöyledir: *"Her seçim aynı manzarayı görmeye alışmıştık. Partilerin iktidar mücadelesi her şeyden evvel "erkeklerin mücadelesi" demektir Türkiye'de. Onlardır ön planda olan. Alkışlanan, peşinden gidilen, otoritesine boyun eğilen, varlığından medet umulan, seçim meydanlarında konuşmalar yapan, vaatlerde bulunan hep onlar. Kadınlar geri planda kalır. Üç ayrı rol tanımı içinde: eş kontenjanı, seçmen, partili kadınlar."*

"Eş durumundan Fedakârlık" başlıklı köşe yazısının girişinde ise, hem kadınların eşlerini ikame etmelerine, hem de başörtü konusuna vurgu yapılmaktadır. Yazının girişi şöyledir: *"Başörtülü kadınların Meclis'te temsil edilmesi gerektiğini söyleyen, ama bu yolda bir kampanya yapmayı gereksiz bulan Ka-der'ci kadınlar arasında nasıl farklı fikir ve yaklaşımlar varsa, başörtülülerin hakkını savunma adına düzenlenen kampanyaya destek vermiş biz kadınlar arasında da görüş ayrılıkları var doğal olarak."*

Zaman gazetesindeki haberler makro çözümlemenin üçüncü boyutu olan ana olayın ele alınış biçimi bakımından incelendiğinden; ana olayın kadınların siyasetteki ikincilliği ya da başörtüsü çerçevesinde ele alındığı görülmüştür. Farklı bir ele alış biçimini Elif Şafak'ın köşe yazılarında görmek mümkündür. Şafak, *Türk Siyasetinde kadınlar* başlıklı köşe yazısında, kadınların siyasette geri planda kalışını üç ayrı rol çerçevesinde incelemektedir. Şafak şöyle demektedir: *"Türkiye'de seçimler esnasında kadınlara verilen birinci rol "eş kontenjanı" rolüdür. Bu rolün üst basamakları "hanımefendilik" tanımına kadar gider. Kadınlar eşlerinin yanında, arkasında onlara verdikleri desteği sözlü ve fiziksel olarak ifade etmek için hep meydanlarda. Ama nedense sessiz. Ancak eşleri hakkında sorular sorulduğunda kendilerine konuşmak üzere, ancak eşleri aracılığıyla tanımlanmak üzere. Türkiye'de bu kalıbını kıran, zorlayan siyasetçi eşleri olmadı mı? Oldu elbet. Ama tek tük. Çoğunlukla sessiz, sabırlı, sebatkâr destekçiler olarak yer aldılar bu toplumun görsel hafızasında. Bu haliyle Türkiye'deki seçim ortamı dünyadaki, Amerika ve Avrupa'daki benzerlerinden çok farklı değildi aslında. Gelelim ikinci role. Bu da "seçmen" rolü. Bu rol içinde Türk kadınları daha aktif ve bağımsız bir şekilde kendi fikirlerini ortaya koyma olanağı buldu. Dolaylı olarak. Seçim sandıklarında. Gene de unutmayalım Türkiye kadına seçme ve seçilme hakkını veren ülkeler sıralamasında tarihsel olarak önlerde yer alan bir ülke. Ne yazık ki*

seçmenlik bilinci konusunda daha dezavantajlı kadınlar. Ve derken üçüncü rol. Hakkında en az yazılan, en az konuşulan. "Partili kadınlar." Kendilerini seçtirmek için değil, hemcinslerini seçtirmek için değil, gene erkekleri seçtirebilmek için harıl harıl gece gündüz çalışan, kapı kapı dolaşan, afişler hazırlayan bildiriler dağıtan, hep çalışan kadınlar. Seçim zamanlarında en çok emek harcayan ama emeği en çok unutilan horlanan kesim bunlar." Şafak'ın bu köşe yazısı, 2002 seçimlerinden farklı olarak Zaman gazetesinin, kadın sorununa olması gereken ardalın ve bağlam bilgisiyile yaklaşması bakımından önemlidir. Bu yazı, kadınları siyaset dışında tutan etmenleri derinlemesine analiz etmektedir. Bu nedenle ardalın ve bağlam bilgisinin hak, toplumsal cinsiyet, ataerkillik gibi önemli konular bağlamında verildiğini göstermektedir.

Zaman gazetesinin haberleri mikro bağlamda incelendiğinde, kelime seçimleri gazetenin ideolojik tutumunu ortaya çıkarmaktadır. Öncelikle Cumhuriyet gazetesinde kadının örtünmesi, türban ya da tesettür olarak tanımlanırken, Zaman gazetesinde başörtüsü olarak tanımlanmaktadır. Bu kelimeler bilinçli bir şekilde seçilmiştir çünkü iki ayrı ideolojiyi yansıtmaktadır. Türban kelimesini tercih edenler, örtünmeye Cumhuriyet değerleriyle uzlaşmamış politik ve ideolojik bir duruşun simgesi olarak bakmaktadırlar. Başörtüsü kelimesini kullananlar ise, örtünmeye bir insan hakkı, bunun engellenmesine ise bir insan hakkı ihlali olarak bakmakta, bunu bir siyasi simge değil bir hak gibi sunmaktadır. Başka bir haberde, kadın milletvekili için 'sade ve mütevazı yönüyle dikkat çeken' ifadesinin de kullanılmış olması makbul görülen kadın politikacı tipolojisini göstermektedir.

2007 seçimlerinde kadınların siyasal temsilciliği konusunda incelenen son gazete olan Hürriyet'e ait 22 Haziran-30 Temmuz 2007 tarihleri arasında 38 sayı taranmıştır. Hürriyet gazetesindeki haberler öncelikle makro bağlamda incelenmiştir. Hürriyet gazetesinin de konuya yoğun ilgi gösterdiği ve çok sayıda haber yaptığını söylemek mümkündür. Gazetede çıkan haberlerin başlıkları şöyledir:

Haberler:

- *Bilgehan: Kadına şiddet raporu endişe verici* 10.07.2007
- *DP'li kadın aday: Önce kayınvalideleri eğitmeli*, 11.07.2007.
- *"Kadınlar seçimde önemli rol oynayacak"*, 13.07.2007.
- *Kadın vekil sayısı arttı*, 22.07.2007.
- *Avrupalı kadınlar eşitlik arayışında*, 23.07.2007.
- *Meclis'te 46 kadın milletvekili*, 23.07.2007.
- *Kadınlarda 42 vekil burukluğu*, 23.07.2007.
- *Trabzon'un ilk kadın milletvekili*, 23.07.2007.
- *'Erzurum, Ağrı ve Iğdır'ın ilk kadın vekilleri'*, 23.07.2007.
- *'Bakanlar Kurulunda Çok Sayıda Kadın Olmalı'*, 23.07.2007.
- *'Feminizmi hep yanlış anladılar'*, 24.07.2007.
- *51 Kadın Vekil Oldu*, 24.07.2007.
- *'İşte Meclis'e giden 29 Vekil'*, 24.07.2007.
- *'Önce âşık, sonra vekil'*, 26.07.2007
- *'Cumhurbaşkanı Kadın da Olabilir'*, 27.07.2007.
- *'Kadın milletvekilleri için güzellik salonu'*, 27.07.2007

- *'Seçimi Kazanamayan Kadın Gözyaşlarını Tutamadı'*, 28.07.2007.
- *'Mazbatasını Almaya Zikirmatikle Geldi'*, 28.07.2007.
- *'Kadın vekillere makyaj odası'*, 28.07.2007.
- *Siyasi Dekolte*, 29.07.2007.
- *MHP'lilere Kadın Uyarısı*, 29.07.2007.
- *AKP'nin Hedefi: Daha Çok Kadın Belediye Başkanı*, 30.07.2007

Görüldüğü gibi kadın ve siyaset konusu Hürriyet'in gündemini yoğun bir şekilde meşgul etmiştir. Haber başlıklarında öne çıkan tema, kadınların siyasal temsilciliğinden çok kadınsılıklarına, duygusallıklarına ve ataerkil rollerine yapılan vurgudur. *'Önce âşık, sonra vekil, Siyasi Dekolte, 'Seçimi Kazanamayan Kadın Gözyaşlarını Tutamadı', 'Mazbatasını Almaya Zikirmatikle Geldi', 'Kadın vekillere makyaj odası', 'Kadın milletvekilleri için güzellik salonu'* haber başlıklarında ve haber girişlerinde kadınlar bu çerçevede işlenmiştir. *'Önce âşık sonra vekil'* başlıklı haberin girişi şöyledir: *"Gezmeye gittiği Harran'da aşiret reisi İbrahim Özyavuz'a âşık olup evlenen ve buraya yerleşen Çağla Aktemur AKP'den Meclis'e girdi. Şanlıurfa tarihinin 2. kadın milletvekili AKP'li Çağla Aktemur Özyavuz kümbet evinde başlayan aşkın sonunda kendisini TBMM'de buldu."* *Siyasi dekolte* başlıklı haber ise şöyle devam etmektedir: *"Kadın siyasetçinin giyim kuşamda ölçüsü ne olmalı? 2008 başkanlık seçimlerine hazırlanan Senatör Hillary Clinton'ın geçtiğimiz günlerde giydiği derin V yakalı bir giysi bu soruyu gündeme getirdi."* *MHP'lilere kadın uyarısı* başlıklı haberin girişi ise şöyledir: *"Bahçeli, yeni dönemde çok sayıda kadın bulunan Meclis'te kavga çıkarmamaları için MHP milletvekillerini uyardı."* *'Kadın vekillere makyaj odası'* başlıklı haberin girişi şöyledir: *"Kadın milletvekilleri sayısı son seçimde ikiye katlanarak 50'ye çıkınca Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı da kadın vekillere Meclis'te daha rahat bir çalışma ortamı hazırlamak için harekete geçti."* Bunun dışında kalan haber başlıkları ve haber girişleri ise bilgi vermeye yöneliktir. Gazetenin kadın konusunu bu şekilde ele alıyor olması, kadın haklarının bahsetmemesi haberlerde ardalın ve bağlam bilgisinin olmamasını göstermesi bakımından önemlidir.

Haberler mikro bağlamda, cümle yapıları ve kelime seçimleri bakımından incelendiğinde, gazetenin kadınların siyasal temsilciliğinden ziyade, geleneksel rolleri, güzelliği ya da duygusallığı çağrıştıran kelimeler ve cümleler kullandığı görülmüştür. Kadınların bu üç özelliğini ön plana çıkaran cümle yapıları, kadının özel alana ait olduğu, kamusal alanda yer alamayacak kadar duygusal oldu, iyi eş, iyi anne rollerine göndermek yapmaktadır. *'Siyasi dekolte, önce aşık sonra vekil, gözyaşlarını tutamayan kadın aday'* gibi kavramlar, kadının kamusal alana uygun olmayışına, yerinin özel alan olduğu düşüncesine çağrışım yapmakta ve desteklemektedir.

2007 seçimlerinde gazetelerde kadın siyaset ilişkin nasıl temsil edildiği genel olarak incelendiğinde, her gazetenin kendi ideolojik arka planı çerçevesinde haberlerini sunduğu görülmüştür. Cumhuriyet gazetesinin konuya ilişkin haber başlıklarının neredeyse tamamında laikliğe yapılan vurguya rastlamak mümkündür. Gazete, olayı genel ele almasına uygun olarak haberlerinde sol partili vekillere yer vermiştir. Zaman gazetesinin ise konuya ilişkin daha az haber yer vermekle birlikte, Cumhuriyet'in aksine sağ partili kadın milletvekillerinin görüşlerine yer verdiği görülmüştür. Hürriyet gazetesinin de konuya yoğun ilgi gösterdiği ancak ilgili haberlerin, güzellik, iyi eş gibi çerçevelerden ele aldığı görülmüştür

VI. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, kadının toplumsal statüsünün yükseltilmesinde medyanın önemli bir araç olduğu varsayımından hareketle yazılı basın taraması gerçekleştirilmiştir. Kadın-siyaset ilişkisinin yazılı basında nasıl temsil edildiği, medyanın toplumsal algı ve temsilleri dönüştürmedeki gücü nedeniyle çok önemlidir. Liberal paradigmanın dördüncü kuvvet, eleştirel paradigmanın ise Gramsci ve Althusser düşüncesinde olduğu gibi ideolojik bir aygıt olarak gördüğü medyanın, kadının siyasal temsilciliği konusunu hangi bağlamlarda işlediği, kadını konumlandığı statüye aynı zamanda toplumsal bir meşruiyet kazandırma gücüne sahip olması nedeniyle çok önemlidir. Kadınların siyasal alanda erkeklerle eşit bir temsil gücüne kavuşması ise toplum açısından eşitlik ilkesine uygun gerçek anlamda bir demokrasinin işlemesine, kadınlar için ise yurttaşlık haklarını sonuna kadar kullanmalarına olanak sağlayacak ideal bir durum olduğu için önemlidir. Bu nedenle çalışmada kadın-siyaset ilişkisi ve yazılı basının konuyu ne kadar desteklediği incelenmiştir. Bu çalışmadan çıkarılan sonuçlar şunlardır:

Araştırmanın birinci sonucu olarak; her iki genel seçim döneminde de gazetelerin kadın-siyaset ilişkisine dair haberlerinde, *ana öznenin kadın olmadığı görülmüştür*. Gazeteler, kadınların siyasal temsiline dair haber yapmış gibi görünmekte ancak haberin başlıklarında ve içeriğinde türban, başörtüsü, parti, ideoloji, güzellik, anne/eş olma durumu gibi başka temaları ön plana çıkarmaktadır. Her seçim döneminin kendine ait bir teması olmuştur ve siyasal temsilci olarak kadın bu temanın ön plana çıkarılması için araçsallaştırılmıştır. 2002 ve 2007 seçimlerinde terör ve laik - anti laik söylemleri bağlamında kadın-siyaset ilişkisinin işlendiği görülmüştür. Kadın siyasetçiler gazetelerde laiklik ve başörtüsü/türban konusu hakkındaki düşünceleriyle sunulmuştur. *“Meclise başörtülü girerim, Kadınlar laikliğin siperidir, Kadını çuvala sokan zihniyet, Laiklik ortak paydamız, İslam ve Kadın, Kadın vekilleri türbansız, Yeni Meclis'in Merve sorunu yok, Birinci mecliste sadece üç başı açık erkek milletvekili vardı, Ben ilk Kürt kadın milletvekiliyim”* başlıklı haberlerde görüldüğü gibi ön plana çıkarılan tema kadın değil, kadın bağlamında ideolojik bakış açılarıdır. Bu durum, siyasette çoğu zaman simgesel olarak yer alan kadınların, medyada da çeşitli ideolojilerin dile getirilmesi için araçsallaştırıldığını ve aslında politikacı olarak temsil edilmediğini göstermektedir.

Medyanın oluşturduğu kadın siyasetçi temsili, kadının siyasetteki varlığına meşruluk kazandırabileceği gibi, ataerkil ideolojiyi de devam ettirebilmektedir. Bu çalışmada, *incelenen gazetelerde kadın politikacıların siyasetçi kimlikleri dışında, geleneksel kadın kimlikleriyle temsil edildiği dolayısıyla ataerkil ideolojinin gazeteler tarafından sürdürüldüğü* sonucu ortaya çıkmıştır. Kadın siyasetçi temsili, gazetenin ana olayı ele alış biçimini de ortaya koymaktadır. Gazetelerde ideolojik tutumlar çerçevesinde ortaya çıkan kadın siyasetçi kimliklerinin farklılaştığı görülmüştür. Gazetelerde temelde dört farklı kadın politikacı kimliğinin ortaya çıkarıldığı görülmüştür. Bunlar; *iyi anne-iyi eş gibi geleneksel rollerine sahip çıkan* kadın politikacı, *güzellik gibi kadınlığa dair unsurlarla ön plana çıkarılan* kadın politikacı, *bir ideolojinin simgesi* olarak kadın politikacı ve *akraba/eş kontenjanından politikaya atılan* kadın politikacı olmak üzere dört temsil biçimi ortaya çıkmıştır. Bu temsil şekillerinden ilk üçü, geleneksel işbölümünü destekleyen, ataerkil ideolojiyi sürdüren ve kadını siyasetin öznesi yapmayacak bir yaklaşımı göstermektedir. Bunun dışında kalan tek temsil biçimi olan bir ideolojinin simgesi

olarak kadın ise, gazetelerin kendi ideolojik tutumlarını sürdürmek için kadın politikacıları araçsallaştırmasını göstermektedir.

Cumhuriyet gazetesinde bir ideolojinin simgesi olarak kadın kimliği ile akraba/eş kontenjanından kadın kimliğine rastlanmaktadır. Gazete kadın politikacılarla ilgili haberlerinde Cumhuriyetin çağdaşlaşma ideolojisinin simgesi olarak kadın kimliğini ön plana çıkarmıştır. Bu bağlamda, belirli partilerin kadın milletvekili haberlerine yer verilmiştir. Gazetenin konuyu geleneksel ataerkil ideoloji penceresinden değil ancak Kemalist perspektiften ele aldığını söylemek mümkündür. Zaman gazetesindeki kadın politikacı kimliği de ideolojik çerçevelerde ele alınmıştır. Gazetede İslam'ın içindeki kadın konumunu sorgulayan haberlerin yanı sıra, belirli partilerin kadın milletvekillerine yer veren haberler yer almıştır. Düşünsel tartışmalar bağlamında da feminizm konusu da İslami çerçevede işlenmiştir. "İslamcı feminist", "İslam'da kadın hakları", "Feminizm ve İslam" haberleri bu duruma örnek teşkil etmektedir. Hürriyet gazetesinde ise, geleneksel roller ve güzellikleriyle ön plana çıkarılan kadın politikacı temsillerine rastlanmaktadır. Gazetede kadın vekiller makyaj, fal, güzellik ya da siyasetteki ikincilliğine ilişkin çerçevelerde ele almıştır. *Kadın Vekillere Makyaj Odası, Rahşan Hanım Mutfağına Dönsün, Siyasi Dekolte, Kadın vekiller için güzellik salonu* gibi haberleri bu kimlik sunumuna örnek olarak vermek mümkündür. Gazetede kadın politikacıların fikirleri, projeleri, Türkiye ve dünya meseleleri hakkındaki görüşleri yerine annelik, eşlik ve güzellik gibi kimliklerle ele alınması, gazetenin ataerkil söylemi devam ettirdiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Sonuç olarak; Hürriyet gazetesinde kadın politikacılar, ataerkil ideoloji çerçevesinde, Zaman ve Cumhuriyet gazetesinde bir ideolojinin simgesi, her üç gazetede ise akraba/eş kontenjanından kadın politikacı olarak yer almıştır. Yani kadın politikacılarla ilgili yapılan sayıca çok habere rağmen, kadınların gazetelerde politikacı kimlikleriyle yer almadıklarını söylemek mümkündür.

Araştırmanın bir diğer sonucu; *gazetelerin ideolojisine paralel düşünen kadınların haberlerine yer verdiklerinin görülmesidir*. Örneğin Cumhuriyet gazetesinde muhafazakâr partilerden aday olan kadınlarla ilgili hiç haber yer almazken, Zaman gazetesi ise sadece Refah Partisi, Fazilet Partisi ve AKP'den aday olan kadınların haberlerine yer vermiştir. Hürriyet gazetesinde ise her kesimden kadın adayın görüşlerine yer verilmiştir. Dolayısıyla buradan kadın milletvekillerinin dünyayı kavrayışları gazetenin ideolojisi ve çıkarları ile örtüşüyorsa, medyada yer alma şansı buldukları sonucunu çıkarmak mümkündür. Ayrıca, gazeteler, kadın milletvekilleriyle ilgili yaptıkları haberlerde, asıl ön plana çıkarmak istediği konuya ilişkin yönlendirici sorular sormaktadır. Örnek vermek gerekirse; bu Zaman gazetesinde üniversitelerdeki türban yasağına ilişkin ne düşündüğü hakkında olurken, Cumhuriyet gazetesinde Atatürk'ün kadın hakları konusundaki katkısı, Hürriyet'te ise makyaj yapıp yapmadığı tarzında sorular şeklinde gerçekleşmekte ve gazete kendi ideolojisini kadın politikacılar üzerinden yeniden üretmektedir.

Kadınların siyasette aktif bir şekilde rol almasında medya kadar, siyasi mekanizmaların da üzerine düşen roller vardır. Türkiye için, parlamentoda daha fazla kadın olmasının öncelikle partilerin karar organları için kadın kotası getirilmesi oldukça önemlidir. Parlamenteoya doğrudan getirilecek bir kota kadınların siyasal süreçleri özümsememesinin sakıncalarını da beraberinde getirebilir. Ancak siyasi partiler içinde yetişen kadınların, parlamenteoya gönderilmesi bir kazanım olacaktır. Bunun yanında, ilköğretim, lise ve yüksek öğretimde cinsiyet eşitliğini sağlayıcı dersler koyma, ders kitaplarındaki cinsiyet ayrımcılığına dayanan öğeleri

ayıklama, kız çocuklarının eğitime önem verme, kültürel unsurları değiştirecek çözüm önerileri olarak düşünmek mümkündür.

Devlete düşen bu görevlerin yanı sıra, medyanın ve bizzat kadınların da yerine getirmesi gereken önemli işlevler vardır. Medya kadının siyasetteki statüsünün yükseltilmesi konusunda önemli bir rol oynadığının bilincine varmalı ve haberlerinde kadınları ataeril roller ya da başka temalar çerçevesinde değil siyasal kimliği ile konumlandırmalıdır. Bunun için kadınların özellikle sivil toplum örgütleri aracılığıyla, medyada yer almaya yönelik konunun önemine dikkat çeken faaliyetlerde bulunmaları gerekmektedir. Geleneksel kimliğinden farklı olarak, birey ve yurttaş olarak haberlerde yer alabilecek faaliyetlerde bulunarak kadınların üzerine düşeni yapması gerekirken, medyanın da haber ve köşe yazılarında kadınların siyasete katılımını arttırıcı destekleyici bir tutum izlemesi gerekmektedir. Bu konudaki sivil örgütlenmelerin yaygınlaşması ve bir baskı unsuru oluşturabilmesi gerekmektedir. Tarihsel süreçte kadın hareketinin canlı olduğu dönemlerde gazetelerde yer alma oranı daha yüksek, kadın hareketinin durgunluğa girdiği dönemlerde ise daha düşük olduğu görülmüştür. Dolayısıyla kadınların sivil toplum örgütleri yoluyla konuyu güncel tutmaları ve medyada yer alacak, haber değeri taşıyan girişimler içerisinde olmaları çok önemlidir. Medyadaki temsil bakımından, kadın milletvekillerine de önemli görevler düşmektedir. Kadın vekillerin, medyada geleneksel rolleriyle değil, siyasal kimlikleriyle yer almaya özen göstermeleri ve mecliste kanun teklifleri yoluyla konuya ilişkin düzenlemeler önermeleri gerekmektedir. Ayrıca kadın milletvekillerinin söylemlerinde ve icraatlarında, genel eşitlik ve fayda vurgusu yerine, kadının farklılığına ve dolayısıyla farklı düzenlemelere duyulan ihtiyaca vurgu yapmaları çok önemlidir.

KAYNAKÇA

BEK, Mine Gencil - BİNARK, Mutlu. (2000), *Medya ve Cinsiyetçilik*, Ankara: Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi.

BELGE, Burçin. (2007), "Bianet ve Kadın Odaklı Habercilik", *Kadın Odaklı Habercilik*, Haz. Sevda Alankuş, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

BULUT Selda - YAYLAGÜL, Levent. (2004), "Türkiye'deki Yazılı Basında Yargıtay ve Mafya İlişkinde Yönelik Haberler", Ankara: *Gazi İletişim Dergisi*, Sayı 19.

DİJK, Teun A. Van (2001), "Critical Discourse Analysis", *Handbook of Discourse Analysis*, Eds. Schiffrin D., Tanen D., Blackwell Publishers: Hamilton H.E.

DİJK, Teun A. Van. (1988), *News as Discourse*, , Hillsdale: Lawrence Earlbaum Associates Publishers.

"Dünya Sıralaması", Uluslararası Parlamenter Birliği, <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>, (27.04. 2008)

KESKİN, Zerrin Ertan. (2004), " Türkiye'de Haber İncelemelerinde van Dijk Yöntemi", *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*, Der. Çiler Dursun, Ankara: Elips Yayınları.

KÖKER, Eser. (2007), "Kadınların Medyadaki Hak İhlalleriyle Baş Etme Stratejileri", *Kadın Odaklı Habercilik*, Haz. Sevda Alankuş, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2007.

MİNİBAŞ, Türkel. (1996), "Siyasal Partiler Yelpazesinde Kadının Konumu", *Kadın Gerçeklikleri*, ed. Necla Arat, İstanbul: Say Yayınları.

NORRİS, Pippa. (2004), *Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behavior*, New York: Cambridge University Press.

"Participation of Women in Political Life". (1999), Inter Parliamentary Union, http://www.ipu.org/PDF/publications/womenplus5_en.pdf , (15.07.2008).

SAKTANBER, Ayşe. (1995), "Türkiye'de Medyada Kadın: Serbest, Müsait Kadın veya İyi Eş, Fedakâr Anne", *Kadın Bakış Açısından 1980'ler Türkiye'sinde Kadınlar*, Der. Şirin Tekeli, İstanbul: İletişim Yayınları. .

TANRIÖVER, Hülya Uğur. (2007), "Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri", *Kadın Odaklı Habercilik*, Haz. Sevda Alankuş, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

TREMBLAY, Manon. (2007), "Democracy, Representation and Women: A Comparative Analysis", *Democratization*, Vol. 14., Issue.4, s. 533–536.

TUNCER, Erol. (2006), *Siyasette Kadın*, Ankara: Sosyal Demokrasi Derneği Yayınları.

YARAMAN, Ayşegül. (1999), *Türkiye'de Kadınların Siyasal Temsili*, İstanbul: Bağlam Yayınları.